

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Filipa Dienstbiera a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobce: **Ústecké šrouby, z. s.,** Velká Hradební 322/53, Ústí nad Labem, zast. JUDr. Petrou Humlíčkovou, Ph.D., advokátkou se sídlem Na Výsledku I 1523/3, Praha 4, proti žalovanému: **Krajský úřad Ústeckého kraje,** Velká Hradební 3118/48, Ústí nad Labem, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 9. 2016, č. j. 175/UPS/2016-3, JID: 136398/2016/KUUK/Mou, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 11. 2016, č. j. 15 A 167/2016 – 21,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Žalobou podanou u Krajského soudu v Ústí nad Labem se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 9. 2016, č. j. 175/UPS/2016-3, JID: 136398/2016/KUUK/Mou, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno rozhodnutí Magistrátu města Ústí nad Labem ze dne 24. 2. 2016, č. j. MM/SO/11570/2016/Kk, sp. zn. 448/2016, který prodloužil platnost dříve vydaného územního rozhodnutí na stavbu: „Nákupní centrum a individuální bydlení na pozemku p. č. 943/1 v k. ú. Všebořice“ a stanovil další podmínky pro umístění stavby.

[2] Žalobce současně s žalobou požádal o osvobození od soudních poplatků. Svou žádost zdůvodnil tím, že je neziskovým spolkem, jehož hlavním účelem je ochrana přírody a krajiny a který nedisponuje ani nikdy nedisponoval majetkem, přičemž žalobu podal na ochranu veřejného zájmu.
[3] Napadeným usnesením soud nepřiznal žalobci osvobození od soudních poplatků. Z vyplněného prohlášení žalobce o jeho majetkových poměrech vyplývá, že žalobce nemá žádné příjmy ani majetek a zůstatek na jeho bankovním účtu činí 100 Kč, což doložil výpisem z tohoto účtu, přičemž uvedl, že se jedná o minimální zůstatek, s nímž již nelze disponovat. Žalobce v prohlášení dále uvedl, že v době podání žádosti měl závazek ve výši 6.000 Kč, představující půjčku na úhradu soudních poplatků, a že se snažil platit soudní poplatky ze svých prostředků, avšak nečekaně nedostal grantový příspěvek, zadlužil se a neočekává, že by v roce 2016 dokázal získat dostatečné prostředky na úhradu všech soudních poplatků. Jedná se podle něj o dočasný stav, neboť pro rok 2017 má přislíben příspěvek Ústecké komunitní nadace a chystá zavedení členských příspěvků. Z výše uvedených informací v prohlášení žalobce o jeho majetkových poměrech krajský soud dovodil, že ačkoliv je žalobce spolkem, jež objektivně nevlastní žádné finanční prostředky, vyvíjí činnost, jejíž součástí je podle stanov též uplatňování práv v soudním řízení. Žalobce proto měl počítat s existencí povinnosti zaplatit soudní poplatek stejně jako jiné právnické a fyzické osoby, a obstarat si k tomu vhodným způsobem potřebné finanční prostředky. Krajský soud proto s odkazem na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, neshledal důvodů k (byť částečnému) osvobození od soudních poplatků.

[4] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) proti napadenému usnesení podal kasační stížnost z důvodů, které stěžovatel podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 150/2002 Sb. soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Následně učinil podání nazvané „*Vyjasnění majetkové situace spolku*“, v němž rozvedl kasační argumentaci ohledně hospodaření spolku. Ačkoliv krajský soud akcentoval povinnost stěžovatele zajistit si dostatečné finanční prostředky k naplňování cílů v souladu se stanovami například prostřednictvím členských příspěvků, pominul přitom skutečnost, že za veškerými dosavadními aktivitami spolku již reálně stojí finanční a materiální podpora jeho členů. Podstata kasační argumentace stěžovatele spočívala v prokázání, že je v současnosti skutečně nemajetný a z toho důvodu na něj nemohou dopadat závěry vyslovené usnesením rozšířeného senátu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74.

[5] Stěžovatel je tříčlenným spolkem, který za první rok svého fungování podal ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem čtyři žaloby, za které na soudních poplatcích zaplatil 14.000 Kč. Část těchto prostředků získal stěžovatel půjčkou, část pochází od jeho členů a v jednom případě se na podání žaloby proti rozhodnutí o povolení kácení složili občané žijící v domě, u kterého stromy rostou. Členové spolku neměli dostatek disponibilních prostředků pro zaplacení dvou ze soudních poplatků, proto si musel vzít spolek půjčku, kterou členové spolku postupně spláceli. Spolek získal pro rok 2017 grant, ze kterého již 3.000 Kč odeslal na soudní poplatek, u dalších 3.000 čeká na výzvu soudu. Celkem tak spolek za žaloby již byl schopen zajistit úhradu 24.000 Kč. Z grantu tak spolku zbývá pro zbytek roku 2017 celkem 9.000 Kč (což jsou dvě žaloby s návrhem na přiznání odkladného účinku), zhruba stejnou částku budou schopni dát dohromady členové spolku. Tyto prostředky nestačí ani k zabránění těm zásahům, které lze považovat za ekologickou

katastrofu (zejm. neoznámená stavební řízení, ale i výjimky z ochrany zvláště chráněných druhů živočichů, povolení k užití závadných látek ve vodním toku a různé zásahy v CHKO a NP). Nezáleží, zda členové spolku přispějí spolku formou daru či členského příspěvku, neboť i jejich finanční možnosti jsou omezené a již nyní přispěli všichni členové na hranici svých finančních možností. Stanovení členského příspěvku v potřebné výši by vedlo pouze k zamezení rozrůstání spolku, do kterého by pak mohli vstoupit pouze osoby ochotné a schopné podílet se na jeho činnosti částkou několika tisíc korun ročně. Nelze pominout, že Ústecký kraj je ze všech krajů nejchudší, s nejnižší mírou občanské angažovanosti.

[6] Stěžovatel dále rozsáhle přiblížil rozhodovací činnost správních orgánů v Ústeckém kraji, která se však neváže k nyní posuzované věci. Vzhledem k soustavně nekorektnímu postupu žalovaného ve stavebních věcech je pravděpodobné, že pro iluzi efektivního přístupu k soudu se do budoucna neobejde bez (alespoň částečného) osvobození od soudních poplatků. Dále polemizoval s právními závěry krajského soudu v Ústí nad Labem v jiných řízeních, která žalobce inicioval. Z výše uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší správní soud usnesení krajského soudu zrušil.

[7] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[8] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že je podána včas, osobou oprávněnou a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná. V souladu se svou ustálenou judikaturou v projednávané věci netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, neboť nesměřuje proti rozhodnutí, kterým by se řízení končilo, a proto poplatkové povinnosti nepodléhá (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, č. 3271/2015 Sb. NSS).

[9] Důvodnost kasační stížnosti posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z ustanovení § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[10] Kasační stížnost není důvodná.

[11] Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod „[k]*aždý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu*“.

[12] Podle § 36 odst. 3, věty první a druhé, s. ř. s. „[ú]*častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno*“.

[13] Výše citované ustanovení soudního řádu správního upravuje možnost individuálního osvobození od soudních poplatků, jehož účelem je ochrana účastníka řízení nacházejícího se v nepříznivých majetkových poměrech před nepřiměřeně tvrdým dopadem poplatkové povinnosti založené zákonem č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích,

znemožňující ve svém důsledku právo každého na přístup k soudu zaručené v čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

[14] Předpokladem pro možnost (nikoliv povinnost) soudu přiznat žalobci osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. je tedy kumulativní splnění tří podmínek: žalobce o osvobození od soudních poplatků požádá, nedostatek prostředků doloží a návrh na zahájení řízení není zjevně neúspěšný.

[15] Při posuzování nedostatečnosti prostředků pak soud především porovnává na jedné straně výdělkové a další majetkové a sociální poměry dotyčného účastníka řízení, na druhé straně pak výši soudního poplatku se zřetelem na případné další náklady spojené s předmětným řízením před soudem (dokazování, náklady právního zastoupení, apod.) či povahu věci samé (viz např. rozsudek ze dne 25. 3. 2005, č. j. 2 As 72/2003 - 74, publ. pod č. 582/2005 Sb. NSS). Soud zde přitom může (a musí) důkladně prověřit, zda nemajetnost účastníka je skutečná, nikoli předstíraná, případně zda není důsledkem záměrného a přitom nevynuceného jednání žalobce. Výsledkem této úvahy je pak závěr, zda účastníkovi je možné přiznat osvobození od soudních poplatků či nikoli.

[16] Základním smyslem zákonem dané možnosti osvobození od soudních poplatků uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně a výše uvedená pravidla se tak vztahují jak na fyzické, tak na právnické osoby. Kritéria poměrů, z nichž je nutno vycházet při aplikaci § 36 odst. 3 s. ř. s. u právnických osob, stanovil Nejvyšší správní soud ve výše zmíněném usnesení rozšířeného senátu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS. Při posuzování předmětné kasační stížnosti proto Nejvyšší správní soud vycházel právě z tohoto usnesení, které plně dopadá i na nyní projednávaný případ.

[17] Podle citovaného usnesení rozšířeného senátu „[p]*ři posuzování podmínek pro osvobození od soudních poplatků soud podle § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. zkoumá, zda právnická osoba má dostatečné prostředky. Pokud právnická osoba vědomě uspořádá svoji činnost tak, aby dlouhodobě setrvávala bez dostatečných finančních prostředků, ačkoliv jejich vynakládání v souvislosti s vykonávanou činností je obvyklé a nezbytné, nelze takovou právnickou osobu zpravidla osvobodit od soudního poplatku ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s.*“. Důkazní břemeno ohledně nedostatku prostředků potom „[...] *nese účastník řízení. V případě, že v řízení vyjdou najevo výše uvedené indicie, je proto na právnické osobě, aby prokázala, že fakticky nedisponuje prostředky formálně vlastněnými někým jiným, zejména pak fyzickými osobami podílejícími se na její činnosti či jinými právnickými nebo fyzickými osobami, s nimiž ji pojí faktické vztahy. Jelikož nelze po nikom požadovat prokázání negativní skutečnosti, bude na právnické osobě, aby podrobně osvětlila všechny relevantní aspekty své činnosti a popsala, z čeho jsou financovány a jak vysoké faktické náklady vyžadují*“. Navíc rozhodování o osvobození od soudních poplatků je limitováno zásadou zákazu zneužití práva, jejíž porušení může rovněž vést k zamítnutí žádosti.

[18] Podle čl. 4 stanov mezi hlavní poslání stěžovatele patří *ochrana přírody a krajiny, životního prostředí, veřejných zájmů i podpora a prosazování širší účasti veřejnosti v řízeních týkajících se věcí veřejného zájmu*. Tyto své cíle realizuje i účastí ve správních a soudních řízeních. Nejvyšší správní soud nezpochybňuje aktivity stěžovatele ve prospěch občanské

společnosti a životního prostředí. Judikatura rozšířeného senátu je však pro rozhodující senát závazná. S ohledem na výše uvedené závěry rozšířeného senátu proto přisvědčil krajskému soudu, že je pouze na stěžovateli, aby si opatřil finanční prostředky, prostřednictvím kterých může reálně naplňovat cíle vytyčené svými stanovami. Náklady na soudní poplatky totiž v souladu s čl. 4 stanov představují výdaj, s jehož vynakládáním musí stěžovatel vzhledem k povaze své činnosti počítat. V případě, že stěžovatel dostatečným majetkem nedisponuje, je na jeho uvážení, zda zavede povinný členský příspěvek nebo zda si opatří finanční prostředky na svou činnost jinak. S ohledem na aktuálně omezené finanční prostředky je rovněž zcela na jeho procesní strategii, která soudní řízení zahájí a která jsou pro něj méně důležitá. O předběžném posouzení pravděpodobnosti úspěšnosti žalob se ostatně stěžovatel může poradit se svou zástupkyní.

[19] Kasační soud nepřisvědčil ani námitce, že neosvobození od soudního poplatku fakticky zamezuje rozrůstání spolku, do kterého tak mohou vstoupit pouze osoby ochotné a schopné podílet se na jeho činnosti částkou několika tisíc korun ročně. Spolky jsou ze své podstaty prakticky výlučně postaveny na angažovanosti svých členů. Ti se ve spolcích dobrovolně sdružují k prosazování společných zájmů. Součástí tohoto práva pak nutně musí být i ochota osobně přispívat k plnění úkolů a dosahování cílů spolku.

[20] Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že předmět činnosti stěžovatele zahrnuje účast ve správních a soudních řízeních v oblasti ochrany přírody a krajiny, s níž je spojena povinnost platit soudní poplatky, proto stěžovatel musí uspořádat své majetkové poměry tak, aby měl k dispozici nezbytné finanční prostředky k jejich zaplacení. Sama nemajetnost spolku není ani spolu s tvrzeným podáním žaloby k ochraně veřejného zájmu důvod k jeho osvobození od soudních poplatků. Krajský soud s ohledem na výše uvedené nepochybil, jestliže stěžovateli v souladu s vysloveným právním názorem rozšířeného senátu osvobození od soudních poplatků nepřiznal.

[21] Jelikož v řízení nevyšly najevo ani žádné vady, k nimž musí kasační soud přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.), zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

[22] O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Žalobce nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměl úspěch; žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladu řízení příslušelo, náklady řízení nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. února 2017

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu